

vzw Amber

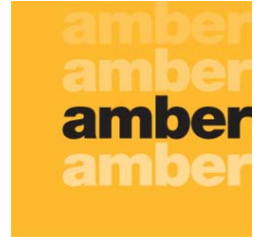
Ambulante Begeleidingsdienst Regio Leuven

Context Begeleiding (CB)

Context Begeleiding Autonoom Wonen (CBAW)

Tiensesteenweg 88, 3360 Korbeek-Lo

Tel: 016/23.50.94 Fax: 016/23.06.40

**PEDAGOGISCH PROFIEL 'AMBER CONTEXTBEGELEIDING'
module contextbegeleiding CBI**

September 2014

Pedagogisch profiel van de module contextbegeleiding CBI

Inhoudsopgave

1	Doelgroep van de module Cbi	3
1.1	Omschrijving van de doelgroep.....	3
1.2	Indicaties	3
1.3	Contra-indicaties	4
1.4	Grenzen aan de werkvorm	5
2	Doelstelling van de module CBI	6
3	Theoretische achtergrond en wetenschappelijke ondersteuning van de module CBI.....	7
3.1	Oplossingsgericht werken en systeemtheorie, samengebracht in 'Gezin Centraal'	7
3.2	Vermaatschappelijking van de zorg	7
4	Basishouding van de begeleiders in de module CBI	8
4.1	Gezinsgericht en emancipatorisch werken	8
4.2	Netwerkgericht werken.....	10
5	Pedagogisch kader: hoe wij kijken naar opvoeding	11
6	Begeleidingsmethodieken in de module CBI.....	12
6.1	Methodieken van gezinsgericht en emancipatorisch werken	12
6.2	Netwerkversterkend werken.....	13
6.3	Ervaringsleren.....	14
7	Begeleidingsverloop van de module CBI	16
8	Aanmelding.....	24
9	Nazorg.....	24
10	Situering van CBI ten opzichte van andere modules CB binnen vzw Amber.....	24
11	Opstart van de module CBI in het team contextbegeleiding in vzw Amber	27
12	Het innovatief project van vzw Amber en het belang in kader van de nieuwe module CBI.....	27

1 Doelgroep van de module Cbi

1.1 Omschrijving van de doelgroep

We onderscheiden volgende elementen in de doelgroep van de module CBI:

- **Gezinnen met kinderen van 0 tot 18 jaar** die moeilijkheden ervaren op vlak van **opvoeding, moeilijk gedrag van de kinderen en/of communicatie in het gezin** of waar de maatschappij ondersteuning nodig acht op deze domeinen.
- Het **evenwicht tussen draagkracht en draaglast** in het gezin is **ernstig verstoord** omwille van (de veelheid aan) **problemen of beperkingen op andere levensdomeinen** dan opvoeding.
- Gezinsleden zijn bereid om hun **problemen en vragen in kaart te brengen** zodat kan gezocht worden naar wat zij nodig hebben om te werken aan hun (opvoedings-) doelen.
- Gezinsleden engageren zich om hun professioneel en persoonlijk **netwerk** in kaart te brengen en in te schakelen.
- Er is voldoende emotionele, fysieke en seksuele **veiligheid** in het gezin of de gezinsleden willen actief werken aan dit thema.

1.2 Indicaties

- Ernstig verstoord evenwicht draagkracht-draaglast:
Zowel een te lage draagkracht als een te hoge draaglast kunnen een verstoord evenwicht creëren waardoor de gezinsleden te weinig of geen energie meer hebben om de opvoeding bij te sturen. Dit kan te maken hebben met één of meerdere *problemen* of één of meerdere *beperkingen* op volgende terreinen:
  - Psychische/psychiatrische moeilijkheden bij kind of ouder
  - Verstandelijke beperking of ontwikkelingsachterstand bij kind of ouder
  - Medische problemen bij kind of ouder
  - Relationele moeilijkheden
  - Financiële moeilijkheden
  - Problematische woonsituatie
  - Sociale moeilijkheden
  - Problemen op vlak van werk of dagbesteding
  - Problemen met maatschappelijke integratie
  - ...

Een probleem en een beperking kunnen onderscheiden worden door de vraag te stellen of er in de situatie een oplossing denkbaar is (A. Bolt, p. 114-116). Een probleem is een situatie waaronder iemand lijdt, maar waarin verandering kan aangebracht worden. Een beperking is een situatie waaronder iemand lijdt maar die niet te veranderen is. Een probleem kan een gezin zelf of met ondersteuning aanpakken en kan opgelost worden, aan een beperking op zich kunnen we met onze begeleiding niets veranderen.

CBI richt zich niet alleen op gezinnen met *problemen*, maar ook op de gezinnen waar sprake is van een *beperking* op één of ander levensdomein. Ook al kunnen we aan de beperking op zich niets veranderen, we richten ons in de begeleiding wél op het installeren van een ondersteunend netwerk om deze beperking op te vangen. Hierbij richten we ons uiteraard vooral op het ondervangen van de gevolgen voor de opvoeding van de kinderen. Zo denken we bijvoorbeeld aan het installeren van huiswerkbegeleiding voor kinderen in een gezin waar beide ouders een verstandelijke beperking hebben. Dit wordt hieronder verder verduidelijkt bij punt 2 (doelstellingen) in het beeld van de kapotte gloeilamp.

- **Problemen en vragen in kaart brengen:**
Doordat het gezin zo'n veelheid aan problemen ervaart, zien de gezinsleden niet meer het bos door de bomen. Ze ervaren dat de opvoedingssituatie vastgelopen is, maar hebben geen overzicht meer over het geheel en over de deelaspecten.
Er is nood aan een externe die de scheefgelopen opvoedingssituatie uiteenrafelt in verschillende deelaspecten, waarvan er een aantal op het terrein van opvoeding liggen, maar een aantal ook op andere levensdomeinen. Deze externe kan samen met het gezin in kaart brengen welke problemen/beperkingen er zijn op de verschillende levensdomeinen, zicht krijgen op hoe deze elkaar beïnvloeden, bekijken welke zaken actueel zijn en oplist waaraan moet gewerkt worden. Voor gezinsleden brengt het rust als ze het geheel en de delen opnieuw van elkaar kunnen onderscheiden. Dit maakt het overzichtelijk en maakt dat verandering in de opvoedingssituatie opnieuw een haalbare optie lijkt, in tegenstelling tot het vroegere gevoel van onmacht.
- **Engagement om netwerk in te schakelen:**
Onder netwerk verstaan we zowel het persoonlijke netwerk van het gezin (familie, partner, vrienden, buurt,...) als het professionele netwerk (andere betrokken hulpverleners of diensten in verschillende levensdomeinen). Voor sommige cliënten blijft immers lange tijd professionele ondersteuning op één of verschillende levensdomeinen noodzakelijk in aanvulling op het persoonlijk netwerk.
We vragen een expliciet engagement van het gezin om met hen te kijken welk netwerk zij op dit moment hebben, hoe dit versterkt kan worden en hoe zij dit kunnen activeren met de hulp van de begeleiding. Dit alles met de focus op het verbeteren van de opvoedingssituatie. Vandaar is het erg belangrijk dat het gezin zelf aanvoelt dat de opvoedingssituatie op dit moment te zwaar is om alleen als gezin te dragen. Zij blijven wel aan het stuur zitten van het traject en ouders blijven de opvoedingsverantwoordelijken, maar de gezinsleden zijn wel bereid om zich op bepaalde terreinen te laten ondersteunen of indien nodig zelfs onderdelen van de opvoedingstaak te laten overnemen.
Om de balans tussen draagkracht en draaglast te herstellen is het noodzakelijk om extra ondersteuning in te schakelen. Deze kan de draagkracht verhogen en/of de draaglast verminderen.

CBi situeert zich achter de intersectorale toegangspoort binnen het niet-rechtstreeks toegankelijke aanbod.

De intensieve contextbegeleiding CBi is een aanbod binnen de **niet-rechtstreeks toegankelijke hulpverlening** (NRTH). Dit betekent dat gezinnen of betrokken hulpverleners niet rechtstreeks bij ons kunnen aanmelden. Er is een toegangsticket nodig van de Integrale Toegangspoort (ITP). De aanmeldingen bij de ITP kunnen gebeuren door een betrokken hulpverlener (bv. Het Centrum LeerlingBegeleiding (CLB), het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG), een revalidatiecentrum, Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW), Kind en Gezin, een voorziening...), door een consultant van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), een consultant van de Sociale Dienst Jeugdrechtsbank (SDJ) en het vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK).

1.3 Contra-indicaties

- De gezinsleden formuleren **geen hulpvraag** en/of tonen **geen enkel engagement** om een gesprek over opvoeding aan te gaan. We proberen dit engagement te stimuleren bij opgelegde hulpverlening.
- Het gezin is **niet bereid zijn problemen en vragen in kaart te brengen**.
- Het gezin is **niet bereid een netwerk** te installeren.
- De **veiligheid en/of de basisbehoeften van de kinderen** is in gevaar én er is geen bereidheid om te werken aan het herstellen van de veiligheid.

- Het gezin is in **acute crisis** en heeft baat bij meer intensieve hulp.
- De situatie wordt als **onveilig ingeschat voor de begeleider**.

1.4 Grenzen aan de werkvorm

Als we in de loop van de contextbegeleiding botsen op de grenzen van de begeleiding stellen we de zinvolheid en haalbaarheid van de begeleiding in vraag. We doen dit in open communicatie met het gezin en eventueel andere betrokken hulpverleners.

Een aantal van deze grenzen werden opgesomd bij de contra-indicaties van contextbegeleiding. Bij de start van een begeleiding hebben we niet altijd duidelijk zicht op deze factoren en op de evolutie die hierin mogelijk is in het gezin. Het kan zijn dat deze grenzen pas duidelijk worden in de loop van de begeleiding.

- De noden van de gezinsleden (bijvoorbeeld van de kinderen) kunnen zo groot zijn dat het gezin met de ondersteuning van contextbegeleiding onvoldoende kan tegemoet komen aan deze noden.
- Er is bij de ouders geen enkel engagement op te bouwen om het gesprek over de opvoeding aan te gaan of om aan de slag te gaan met het netwerk. We proberen dit engagement uiteraard te stimuleren bij opgelegde hulpverlening.
- De veiligheid van de begeleider is in gevaar.
- De veiligheid en/of de basisbehoeften van (één van) de kinderen is in gevaar én het lukt niet om hierin een positieve evolutie op gang te brengen door mobiele ondersteuning.¹

Wanneer we op één van deze grenzen botsen, bekijken we samen met het gezin (en eventueel andere betrokken hulpverleners) of de begeleiding wordt verder gezet.

Zeker bij signalen of dreiging van onveiligheid voor de kinderen en/of als niet tegemoetgekomen wordt aan (één van) de basisbehoeften van de kinderen, gaan wij het gesprek met de ouders hierover aan. Niet altijd worden deze problemen onderkend door de ouders zelf. Daarom is het belangrijk dat de begeleider vanaf het begin van een begeleiding open en eerlijk is over het niet vrijblijvend zijn van een contextbegeleiding in gevallen van onveiligheid. De veiligheid van kinderen heeft de hoogste prioriteit, in elke situatie. We streven ernaar om samen met het gezin (en de consulent als deze betrokken is) te bekijken hoe de gezinsleden hiermee willen omgaan en welke stappen gezet dienen te worden.

Indien de gezinsleden hier niet aan willen werken of de verwachte verandering niet plaatsvindt door inspanningen van de gezinsleden, is dit een grens voor CBI. Als we inschatten dat de ontwikkeling van de kinderen in het gevaar blijft én er is geen enkele medewerking van het gezin om hieraan te werken, dienen we een **M-document** in. Dit gebeurt enkel na uitdrukkelijk en transparant overleg met de gezinsleden, andere betrokken hulpverleners en het eigen team.

¹ In een aantal gezinnen waar we contextbegeleiding doen, is er fysieke en/of emotionele onveiligheid of zijn de basisbehoeften van (één van) de kinderen ernstig in gevaar. Veiligheid (fysieke en emotionele) is voor elk kind een basisrecht. Dit basisrecht is nadrukkelijk vastgelegd in de Belgische wetgeving en in het Internationaal Verdrag Rechten van het Kind.

2 Doelstelling van de module CBi

De doelen van de module CBi zijn:

- De gezinsleden hebben een duidelijk **overzicht** van enerzijds de krachten en anderzijds de problemen/beperkingen in de verschillende levensdomeinen, hoe de situatie verbeterd kan worden (doelformulering) en waar ze hiervoor terecht kunnen (netwerk).
- Er is een ondersteunend netwerk rond het gezin geïnstalleerd waardoor er meer evenwicht is tussen draagkracht en draaglast.
- De ouders voelen zich vaardiger om de opvoeding van de kinderen op te nemen.

Hieronder lichten we deze doelen verder toe:

- **Overzicht van krachten, problemen/beperkingen, doelen en netwerk:**
In de veelheid van problemen op verschillende levensdomeinen is het niet meer duidelijk welke krachten er nog zijn, hoe de verschillende problemen/beperkingen op elkaar inspelen en welke invloed elk ervan heeft op de opvoeding. We willen met het gezin het kluwen ontwarren, hun krachten terug in beeld brengen en een overzicht creëren van de problemen/beperkingen. Een volgende stap is dan het formuleren van werkbare doelen om deze problemen aan te pakken of beperkingen te ondervangen. Tenslotte kijken we wie uit het professioneel of persoonlijk netwerk kan helpen om deze doelen te bereiken.
Enkel door een duidelijk beeld van het geheel kan het gezin prioriteiten stellen en gericht actie ondernemen om hun doelen te bereiken.
- **Ondersteunend netwerk geïnstalleerd:**
Om het evenwicht tussen draagkracht en draaglast te herstellen is het noodzakelijk om personen en/of diensten in te schakelen die ondersteuning kunnen bieden op verschillende levensdomeinen.
Hierbij gebruiken we graag het beeld van de lampen rondom de kapotte gloeilamp, zoals ontwikkeld door Susie Essex in haar 'resoluut oplossingsgerichte benadering' (Andrew Turnell en Susie Essex, 2006, p.59). Het beeld stelt dat soms blijkt dat een probleem een beperking is: het kan niet veranderd worden ondanks alle inspanningen, de gloeilamp gaat steeds weer kapot. Dit is echter niet het einde van het verhaal: wat er wel mogelijk is, is het installeren van bijkomende 'lampjes', ofwel netwerk, wat maakt dat er een volledig nieuwe verlichting wordt aangelegd.

- **Ouders voelen zich vaardiger in opvoeding:**
De focus in de begeleiding blijft altijd de opvoeding van de kinderen in het gezin. Enerzijds creëren we meer ruimte voor opvoeding in het gezin door de problemen in kaart te brengen en een ondersteunend netwerk te installeren. Zo is er meer energie beschikbaar voor de gezinsleden om (delen van) de opvoeding (opnieuw) in handen te nemen. We denken hierbij bijv.

aan een moeder die meer energie heeft om grenzen te stellen nu ze weet dat ze stappen aan het zetten is om haar financiële problemen in orde te brengen.

Anderzijds maken we in de begeleiding altijd zoveel mogelijk ruimte om te werken aan concrete opvoedingsvragen van het gezin. Onder het motto 'een kind kan niet wachten om opgevoed te worden', proberen we altijd prioriteit te geven aan ondersteuning van ouders op dit terrein.

3 Theoretische achtergrond en wetenschappelijke ondersteuning van de module CBI

3.1 Oplossingsgericht werken en systeemtheorie, samengebracht in 'Gezin Centraal'

In het team contextbegeleiding werken we in de drie modules CB vanuit een duidelijk kader, nl. de **methodiek 'Gezin Centraal'**², ontwikkeld door Buro Bolt³. Gezin Centraal is ontwikkeld door jeugdhulpverleningsinstelling Cardea i.s.m. Universiteit Leiden, afdeling orthopedagogiek. Het panel Jeugdzorg beoordeelde deze werkvorm d.d. 12-02-2007 als 'Goed onderbouwd'.⁴

Vraaggerichtheid en gezinsgerichtheid zijn de twee hoofdpijlers van Gezin Centraal. De vraaggerichtheid wordt methodisch uitgewerkt door de **oplossingsgerichte benadering**. De gezinsgerichtheid krijgt vorm in de **systeemtheoretische en contextuele benadering**.

Andere, aanvullende inspiratiebronnen zijn de leertheorie, de competentiegerichte hulpverlening en de theorieën m.b.t. communicatie. (Bolt, 2006,31-71)

Wanneer we hieronder de basishouding en de methodieken van onze contextbegeleiding bespreken, worden de concrete consequenties van de twee basispijlers ruim geïllustreerd. Dit vormt ook onze **operationalisering van gezinsgericht en emancipatorisch werken**.

3.2 Vermaatschappelijking van de zorg

Vermaatschappelijking van de zorg is een expliciete keuze van het huidige beleid. In de beleidsbrief van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2012-2013 wordt dit omschreven als '*de verschuiving binnen de zorg waarbij gestreefd wordt om mensen met beperkingen (van lichamelijke, verstandelijke of psychische aard), chronisch zieken, kwetsbare ouderen, jongeren met gedrags- of emotionele problemen, mensen die in armoede leven,.... met al hun potenties en kwetsbaarheden een eigen zinvolle plek in de gewone samenleving te laten innemen en de zorg zoveel mogelijk geïntegreerd in de gemeenschap te laten verlopen.*' Ook in het nieuwe decreet Integrale Jeugdhulp staat vermaatschappelijking van de zorg als eerste doelstelling.

Vermaatschappelijking van de zorg betekent voor onze begeleidingen dat we sterk willen inzetten op het activeren van het persoonlijk netwerk van het gezin. We willen actief aandacht hebben voor bestaande hulpbronnen in de omgeving van ouders en kinderen en de krachten hieruit naar boven halen.

2 'Gezin centraal' is als methodiek beschreven in het boek: Bolt, A. (2006). *Het gezin centraal. Handboek voor ambulante hulpverleners*. Amsterdam: SWP.

3 Buro Bolt organiseert trainingen, coaching en werkbegeleiding aan hulpverleners in Nederland en België. In de trainingen staan begrippen als oplossingsgericht werken, vraaggerichtheid en systeemdenken centraal. www.burobolt.org

4 Binnen het Nederlands Jeugdinstituut maakt dit panel een dossier 'Effectiviteit van Jeugdinterventies'. Hierin werd het Gezin Centraal onderzocht. (www.jeugdzorg.nl, www.nji.nl)

Waar het uitbouwen van een persoonlijk netwerk moeilijk verloopt, willen we als professionele hulpverleners een rol spelen om dit te herstellen, uit te breiden of opnieuw vitaal te maken. Mensen willen immers vaak wel familie, vrienden en andere leden van hun sociaal netwerk helpen, maar dat gaat niet altijd vanzelf. Hulpverlening kan helpen om drempels weg te nemen bij zowel cliënten als hun netwerk.

Dit sluit ook aan bij emancipatorisch werken waar we ons finaal als hulpverlener overbodig willen maken. Vermaatschappelijking van de zorg maakt er ons nog meer bewust van dat elk hulpverleningstraject eindig is. Als bij het einde van zo'n traject ook persoonlijk netwerk ingeschakeld is om nog de nodige (na)zorg te kunnen bieden, is de kans veel groter dat het gezin veranderingen op lange termijn kan vasthouden. Dit levert op termijn een duurzame zorgzame omgeving op (Steyaert en Kwekkeboom, 2012).

Naast het belang van een persoonlijk netwerk van het gezin willen we wel de meerwaarde van (samenwerking met) een professioneel netwerk blijven overwegen. Voor sommige cliënten blijft immers lange tijd professionele ondersteuning op één of verschillende levensdomeinen noodzakelijk in aanvulling op het persoonlijk netwerk.

Deze idee wordt bevestigd in recent onderzoek rond krachtgericht werken en vermaatschappelijking van de zorg, waarin het belang blijkt van samenwerking tussen zorg *in* de gemeenschap (professionele hulpverlening) en zorg *door* de gemeenschap (informele zorg). Deze samenwerking is zelfs essentieel om veiligheid te kunnen garanderen aan maatschappelijke kwetsbare mensen. (Driessens, K. en Melis, B., 2012).

4 Basishouding van de begeleiders in de module CBI

4.1 Gezinsgericht en emancipatorisch werken

Hieronder geven we de belangrijkste basishoudingen weer van waaruit we werken in onze drie modules CB, dus ook in deze nieuwe module CBI. (vrij naar: Arjan Bolt, 2008, p.23-30; p.110-127 en de gevolgde opleidingen door Buro Bolt).

- **Vraaggericht werken:** De gezinsleden worden een sterke positie en een centrale rol toegekend. De doelstellingen van de gezinsleden vormen het vertrekpunt van het begeleidingsproces. In de loop van de begeleiding behouden de gezinsleden de regie over hun hulpproces. Daardoor vergroot de kans op succesvolle en effectieve hulpverlening. De hulpvraag van de gezinsleden staat centraal.
- **Gelijkwaardigheid gezinsleden en begeleider:** De relatie tussen begeleider en gezinsleden kenmerkt zich door samenwerking en dialoog. Er is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen de ervaringsdeskundigen (gezinsleden) en de professionele deskundige (begeleider). De begeleider heeft een basishouding van onbevangenheid, openheid en vertrouwen in de mogelijkheden van de gezinsleden. De hulpverlening is gericht op het benadrukken en versterken van de competenties van de gezinsleden en op empowerment⁵. (Arjan Bolt (2006) , p. 24 – 26)
- **Gezinsgericht werken:** Er is een loyaliteitsband tussen ouders en kinderen. We bekijken de gezinnen vanuit de systeembenadering. Het probleem van één gezinslid kan niet los gezien worden van het gehele gezinssysteem. Er is aandacht voor het hele gezin. De hulp sluit aan bij de leefwereld van de gezinsleden. De hulp vindt plaats in de leefomgeving van het gezin. De hulpverlener benadert de gezinsleden op een systeemgerichte manier. De begeleider heeft een

⁵ Empowerment is het vertrekken of aanspreken van de krachten die bij mensen aanwezig zijn en hen de gelegenheid geven om deze krachten te ontwikkelen en/of te versterken (Nys, 2004)

houding van meervoudige betrokkenheid. De hulp is gericht op het benadrukken en verbeteren van positieve, door de gezinsleden gewenste vormen van interactie. (Arjan Bolt (2008), p. 28 - 30)

- **Oplossingsgericht werken:** De focus van contextbegeleiding ligt op oplossingen en niet op problemen van de gezinsleden. Het vermogen van de gezinsleden om oplossingen te vinden wordt versterkt door met de gezinsleden hun krachten, kwaliteiten en vaardigheden te ontdekken, te benadrukken en te versterken. Doel is dat de gezinsleden zelf oplossingsgericht gaan denken. Dan kunnen de gezinsleden anticiperen op de schommelingen in het leven door gebruik te maken van hun eigen krachten en de krachten van hun omgeving.
- **'Niet weten':** De ervaringen, kwaliteiten, ideeën en doelstellingen van de gezinsleden zijn een belangrijk vertrekpunt in de begeleiding. Als begeleider zijn we ons ervan bewust dat zij een ander perspectief hebben op de werkelijkheid. We vragen door naar de manier waarop zij naar de werkelijkheid kijken, we tonen belangstelling in de gezinsleden en hun beleving. We helpen de gezinsleden om hun verhaal te vertellen door hun ideeën en gedachten mee te structureren en te ordenen. Deze basishouding is zichbaar in verschillende vaardigheden: invoegen, actief luisteren, geven van feedback op de werkrelatie, bieden van emotionele steun, informeren.
- **Verantwoordelijkheid bij het gezin:** De gezinsleden krijgen een centrale rol in het bepalen van de doelen die betrekking hebben op de opvoeding. De gezinsleden houden de regie. Ze werken zélf aan de situatie die ze wensen: zij bepalen aan welke doelen wordt gewerkt en zij zijn de bron van de oplossingen. De begeleider stelt zijn kennis, ervaring en inzichten ten dienste van de zoektocht van de gezinsleden.
- **Open dialoog over het begeleidingsproces:** Er wordt stilgestaan bij de gekozen werkdoelen en methodieken en deze worden geëvalueerd en bijgestuurd indien wenselijk. Dit kan gebeuren op de vaste overlegmomenten (bv. bespreking van het handelingsplan, tussentijds evaluatiegesprek) of tijdens een huisbezoek. Tijdens de contacten vragen we uitdrukkelijk naar voorstellen en bemerkingen van de gezinsleden met betrekking tot het begeleidingsverloop en moedigen we hen aan om dit rechtstreeks te communiceren naar de eventueel betrokken consulent. De 'open dialoog' trekken we door in de verslaggeving. Het handelingsplan, het evolutieverslag en het eindverslag worden geschreven door de begeleider samen met het gezin. Indien dit niet lukt, overlopen we het steeds met de gezinsleden. Het gezin en (indien van toepassing) de consulent krijgen een exemplaar van alle verslagen. Aanvullingen en bemerkingen van de gezinsleden worden opgenomen in de verslagen.
- **Belang van de samenwerkingsrelatie:** We stemmen per thema ons hulpverleningsaanbod af op het proces van de gezinsleden. Binnen 'Gezin centraal' wordt uitgegaan van 4 mogelijke verschillende samenwerkingsrelaties tussen gezin en begeleider in het omgaan met een probleem. Vanuit een inschatting van de samenwerkingsrelatie die hij voor een bepaald thema heeft met het gezin, kiest de begeleider de interventies. Een kort overzicht:
  - Een **vrijblijvende samenwerkingsrelatie:** het gezin heeft nog geen hulpvraag. De begeleider schept een context waarin een vraag geformuleerd kan worden. Dit doet de begeleider door: in te voegen, een werkrelatie op te bouwen, de context te verhelderen, te zoeken naar krachten van het gezin en aanklampend te werken.
  - Een **zoekende samenwerkingsrelatie:** het gezin heeft een hulpvraag. De gezinsleden zien echter niet hoe ze zélf kunnen bijdragen aan een oplossing. Ze zien de oplossingen vooral in veranderingen van omgeving/anderen. De hulpvraag is dus nog niet werkbaar. De begeleider bevordert het formuleren van werkbare doelen. Dit doet de begeleider door: het versterken van het zoekgedrag van de cliënt, toekomstprojecties uit te proberen, uitzonderingen te exploreren, registratieopdrachten, een competentie- en netwerkanalyse.

- Een **consulerende samenwerkingsrelatie**: de gezinsleden kunnen hun eigen bijdrage formuleren in het stellen van concrete doelen en werkpunten als stappen naar het einddoel. De begeleider werkt samen met het gezin aan doelen en werkpunten, aan het versterken van het vermogen van het gezin om zelf oplossingen te vinden en daarbij bronnen te benutten.
- Een **co-expert samenwerkingsrelatie**: het gezin past bewust oplossingsgerichte strategieën toe en is in staat eigen sterke punten en steun uit de omgeving te benutten. De begeleider applaudiseert en rondt af.
- **Aanwezigheid van het gezin bij overleg/afstemming met andere hulpverleners**: Het gezin kan enkel de regie behouden over haar eigen hulpverleningsproces als het ook aanwezig is bij overlegmomenten met verschillende betrokken hulpverleners. De begeleider legt indien nodig zijn standpunt hierover uit aan andere hulpverleners. Het gezin wordt zoveel mogelijk gestimuleerd om, indien nodig, zelf in overleg te gaan met (indien van toepassing) de consultant, andere hulpverleners, leerkrachten, CLB of mensen uit hun persoonlijk netwerk. Wanneer de begeleider contact heeft met andere betrokkenen gebeurt dit steeds in overleg en bij voorkeur samen met het gezin. Enkel wanneer de veiligheid van het kind acuut in gevaar is, kunnen we hiervan afwijken. Ook dan blijven we zoveel mogelijk (eventueel achteraf) wel meedelen welke stappen we zetten.

4.2 Netwerkgericht werken

Deze basishouding is inherent aan het gezinsgericht en emancipatorisch werken, maar willen we toch uitdrukkelijk benadrukken in deze nieuwe module CBi.

We benaderen de cliënt niet enkel vanuit zijn problemen, maar ook vanuit zijn krachten. Deze krachten haalt cliënt uit zichzelf, maar ook uit zijn relaties met andere mensen. We besteden expliciet aandacht aan deze krachtbronnen in het persoonlijk netwerk van de cliënt. Dit ook vanuit de overtuiging dat hulpverlening zichzelf dient overbodig te maken zodat de cliënt verder kan op eigen kracht, die mede gemaakt wordt door zijn netwerk.

We denken bij netwerk in de eerste plaats aan persoonlijk netwerk van de cliënt, maar ook aan professioneel netwerk. Voor sommige cliënten blijft immers lange tijd professionele ondersteuning op één of verschillende levensdomeinen noodzakelijk in aanvulling op het persoonlijk netwerk.

5 Pedagogisch kader: hoe wij kijken naar opvoeding

Een pedagogisch kader ordent belangrijke aspecten van opvoeding.

Binnen het team CB zochten we in de literatuur en putten we uit onze ervaringen in het begeleiden van gezinnen. We halen hier enkele krachtlijnen uit.

- In “**Hink-Stap-Sprong**” (Jo Voets, Lieve Michielsen, en Sarah Hertens, 2005) worden basiselementen van ontwikkeling en pedagogische vaardigheden helder gebundeld. Dit kader is op een verstaanbare manier uitgewerkt naar ouders en is daardoor onmiddellijk bruikbaar in gezinnen. Basaal gaat het er om dat kinderen op elke leeftijd **steun, sturing en stimulans** nodig. De goede verhouding tussen die drie hangt af van het kind (karakter, temperament, mogelijkheden), van de leeftijd van het kind en zijn ontwikkelingsniveau en van zijn/haar situatie.
- Naast sturen, steunen en stimuleren willen we aandacht besteden aan de **posities binnen het gezin**.
- De opvoedingssituatie in een gezin kan niet los gezien worden van de **totale gezinssituatie**. Problemen in het gezinsfunctioneren kunnen de opvoeding van de kinderen belemmeren. Positieve krachten bevorderen de opvoeding.

Binnen CBi gaan we –steeds met de focus op verbetering van de opvoedingssituatie- zeer actief aan de slag met deze problemen in andere levensdomeinen, voornamelijk door het persoonlijke en professionele netwerk rond het gezin te versterken.

Het netwerkversterkend werken in CBi is gebaseerd op een ander belangrijk aspect van de manier waarop wij naar opvoeding kijken, nl. het belang van een hele gemeenschap in de opvoeding van een kind. We vertrekken hierbij van het bekende Afrikaanse spreekwoord ‘**It takes a village to raise a child**’.

In onze maatschappij ligt de focus vaak bij het kerngezin en wordt opvoeding bekeken als een verantwoordelijkheid van de ouders alleen t.o.v. hun kinderen.

We menen echter dat het werk van opvoeding niet alleen door ouders gedaan kan worden, maar dat een hele gemeenschap tot op zekere hoogte zou moeten participeren.

Het is in het belang van het kind dat het in contact komt met een bredere kring aan mensen. Binnen deze brede kring kan het kind verschillende volwassenen als model nemen: familie, vrienden, burens, leerkrachten, begeleiders in clubs/verenigingen,...

Maar evengoed is het belangrijk voor ouders om zo’n bredere kring te hebben, waar ze steun ervaren en hulp kunnen krijgen waar nodig. We denken hierbij aan contacten tussen ouders onderling, familie, vrienden,...

Specifiek kan bijv. buurtwerk of vrijwilligerswerk een belangrijke rol spelen bij de opvoeding van kinderen in maatschappelijk kwetsbare gezinnen.

6 Begeleidingsmethodieken in de module CBI

6.1 Methodieken van gezinsgericht en emancipatorisch werken

Hieronder geven we een overzicht van begeleidingsmethodieken die we gebruiken in onze drie modules contextbegeleiding, dus ook in deze nieuwe module Cbi. Deze opsomming geeft een beeld van veelvuldig gebruikte methodieken, waarvoor we expliciet kiezen. Methodieken worden op maat van het gezin gehanteerd en verder uitgebreid. We streven in deze opsomming geen volledigheid na.

- **Begeleiding in het gezin:** De begeleiding vindt (gewoonlijk) plaats aan huis en elk gezinslid wordt betrokken in de begeleiding.
- **Keuze van de setting en methodiek:** We voeren individuele gesprekken, gezins- en oudergesprekken. We doen spelmomenten met de kinderen en/of de ouders ... De doelstellingen, de gezinskenmerken (leeftijden, mogelijkheden,...) en de samenwerkingsrelatie bepalen de keuze van de setting en de werkmethode, soms ook de plaats.
- **Breedsporige integrale ondersteuning:** We ondersteunen het gezin op verschillende levensdomeinen in functie van de problematische opvoedingssituatie, waarbij we de ruime en relevante context in rekening brengen en waarbij we verbanden leggen.
- **Actief handelen:** We activeren, motiveren, staan model, oefenen vaardigheden,...
- **Bemiddelen en overleggen:** We treden herstellend en bemiddelend op binnen en buiten het gezin.
- **Informereren en adviseren:** We zoeken, bieden en verduidelijken informatie en advies als reactie op een specifieke vraag of als extra aanbod.
- Contextbegeleiding is **aanklampend** indien nodig: We interveniëren blijvend en bij herhaling vanuit de maatschappelijke noodzaak om tot onderhandelde en aanvaarde hulpverlening te komen.
- **Werken aan dieperliggende problematiek:** We werken op lange termijn en op tempo van het gezin aan inzicht verwerven, aan onderliggende dynamiek en aan de problematiek van het individu en het gezinssysteem.
- **Optimaliseren van het opvoedingsaanbod van de ouders:** We bespreken in een open dialoog met de ouders op welke manier de ouders hun verantwoordelijkheid voor de opvoeding in hun gezin vorm geven. We werken naar verandering en herstel van de pedagogische mogelijkheden van het gezin.
- **Sociale perspectieven uitwisselen:** We staan stil bij de waarden en normen van de gezinsleden, ook als deze verschillen van de maatschappelijk gangbare waarden en normen. We bespreken indien nodig en op een aan het gezin aangepaste en respectvolle wijze dit verschil. We verduidelijken en concretiseren de maatschappelijk gangbare waarden en normen over opvoeding, gezinsposities en communicatie. We bespreken de consequenties van keuzes die de gezinsleden maken.
- **Positieve aanpak:** We (h)erkennen de inzet van de gezinsleden. We hebben oog voor goed lopende levensdomeinen. We benoemen en versterken de positieve interacties alsook de krachten van het gezin en zijn netwerk. We stellen grenzen aan negatief gedrag en aan negatieve communicatie door alternatieven te bespreken.
- **Netwerking:** We exploreren samen met het gezin hun netwerk en we werken mee aan het samenwerken met en waar nodig verruimen ervan (zie ook punt 3.5.2 hieronder).
- **Het gezin stimuleren tot het bekomen en bestendigen van verandering:** We stimuleren en moedigen aan tot het integreren van veranderingen in het gezinssysteem.

- **Het aanleren van vaardigheden:** Via aan het gezin aangepaste methodieken en materialen leren we communicatieve, emotionele, sociale, pedagogische en huishoudelijke vaardigheden aan en oefenen we ze in. M.a.w. er worden op een flexibele wijze trainingsmomenten ingebracht in functie van de noden van de gezinsleden.

De keuze van de methodieken in de gezinnen, op verschillende momenten, naar aanleiding van verschillende doelstellingen, hangt erg nauw samen met de samenwerkingsrelatie die de begeleider met het gezinslid heeft rond het betreffende thema.

Afhankelijk van de samenwerkingsrelatie, het tempo en (de mogelijkheden van) de gezinsleden kunnen wij de hierboven beschreven methodieken in minder of meerdere mate toepassen. De begeleider probeert steeds te werken vanuit een positieve invalshoek, toekomstgericht en vertrekkend vanuit de krachten van de gezinsleden. Het team steunt de begeleider in het consequent vertrekken vanuit deze houding.

6.2 Netwerkversterkend werken

In deze module willen we het werken met netwerk van in het begin systematisch installeren om de vraagverlegenheid zowel bij begeleiders als bij gezinnen te verkleinen. Hulpverleners zijn immers vaak overtuigd van de zinvolheid van netwerkversterkend werken, maar voelen nog wel drempels om dit ter sprake te brengen in een gezin als het gezin niet zelf de vraag stelt. Gezinnen van hun kant beseffen niet altijd wat de meerwaarde kan zijn van netwerkversterkend werken, waardoor ze ook niet de vraag stellen om op dit terrein ondersteund te worden.

Om netwerkversterkend te werken zetten we enerzijds zelf een aantal methodieken in en werken we anderzijds samen met andere organisaties die een eigen specifiek aanbod hebben rond netwerk.

Inzetten van methodieken:

Ter ondersteuning van begeleiders werden verschillende **methodieken** verzameld om netwerkversterkend te werken. Deze kunnen ingezet worden ter versterking van zowel het professioneel als persoonlijk netwerk van cliënten. Er is een digitale methodiekenmap waarin de verschillende netwerkversterkende methodieken zijn gebundeld. Begeleiders vinden er inspiratie, uitleg per methodiek, uitgewerkte voorbeelden en blanco sjablonen die dadelijk in begeleidingen gebruikt kunnen worden.

We onderscheiden verschillende stappen in het inschakelen van het netwerk. We starten steeds met het in kaart brengen van het netwerk. Afhankelijk van de resultaten hiervan, kunnen al dan niet volgende stappen gezet worden, zoals versterken en uitbreiden van het netwerk, oefenen van sociale vaardigheden met de cliënt en concreet activeren van het netwerk. Ook het betrokken houden van het netwerk op langere termijn vraagt specifieke methodieken.

We onderscheiden volgende processen/stappen in het netwerkversterkend werken, waarbij we voor sommige processen/stappen ook werken met concrete methodieken:

1. Netwerk in kaart brengen, bijv. a.h.v. VIP-kaart, ecogram,...
2. Denken over netwerk versterken/uitbreiden, bijv. ahv RADIO (reanimeren, activeren, deblokkeren, intensiveren, onderhouden),...
3. Sociale vaardigheden oefenen met cliënt, bijv. ahv cursus netwerk voor cliënten met minder cognitieve mogelijkheden,...
4. Netwerk activeren, bijv. door individuele contacten of groepsbijeenkomsten
5. Netwerk betrokken houden

We hebben een stroomdiagram dat begeleiders kunnen gebruiken om met gezinnen te bepalen bij welke stap ze zijn en welke methodieken ze kunnen inzetten om de volgende stap te zetten.

Samenwerking met organisaties:

We brachten het aanbod in kaart van verschillende **organisaties** met een specifiek aanbod rond activeren van een persoonlijk en/of professioneel netwerk.

Het gaat hierbij van organisaties waar de cliënt netwerk kan vinden (buurtwerkingen, vrijwilligersorganisaties,...) of organisaties die de cliënt ondersteunen bij het activeren van zijn netwerk (zoals Eigen Kracht Conferentie) tot organisaties die de cliënt ondersteunen bij het uitbouwen van een netwerk op zich (zoals Lus vzw,...).

Indien dit past in het traject van het gezin leiden we het gezin toe tot deze organisaties en/of werken we er actief mee samen.

6.3 Ervaringsleren

Het verstoorde evenwicht tussen draagkracht en draaglast en de vraag om netwerk in te schakelen, maakt dat deze gezinnen nood hebben aan/baat hebben bij 'samen dingen doen', samen met de begeleider stappen zetten.

Bij het werken aan de doelen van de begeleiding en zeker ook bij het uitbouwen van een netwerk gaan we letterlijk samen met cliënten op stap en begeleiden hen in een proces van ervaringsleren.

Het **samen met cliënten op stap gaan** kan zowel naar professioneel netwerk (afspraken met andere diensten, infosessies bijwonen,...) als naar persoonlijk netwerk (samen contacten leggen, gesprekken voeren,...).

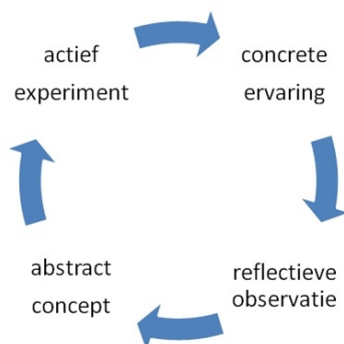
Dit heeft een aantal functies in het begeleidingsproces zoals modelleren, drempelverlaging (fysieke en psychologische drempels), doorbraken forceren en tolk zijn, werken aan vertrouwen en een band en de cliënt beter leren kennen (Van Dooren, G., 2014).

Meegaan mag geen automatisme zijn, maar moet goed overwogen worden door de begeleider. Dit enerzijds i.f.v. het nut voor het traject ('Wat wil ik er mee bereiken?') en anderzijds i.f.v. de noden van de cliënt ('Kan de cliënt het alleen?'). Een gesprek met de cliënt over de redenen om dit al dan niet te doen kan hierbij verhelderend zijn.

Als de begeleider beslist om mee te gaan, is een goede voorbereiding essentieel zodat de cliënt zoveel mogelijk zelf kan doen en er duidelijkheid is wat de begeleider mag vertellen.

Tijdens het gesprek laat de begeleider zoveel mogelijk de cliënt aan het woord. Hij stelt zich op als bemiddelaar, tolk en facilitator van het gesprek. Dit betekent dat hij in staat is om meerzijdig partijdig te zijn en zich kan verplaatsen in het standpunt van zowel de cliënt als de dienst. Uiteraard wordt elk gesprek gevolgd door een nabespreking door begeleider en cliënt.

Op de website van Outward Bound vinden we een mooie omschrijving terug van de methodiek **ervaringsleren** zoals die oorspronkelijk door Kolb ontwikkeld werd (www.ervaringsleren.be/theoretisch_kader). We citeren hen in onderstaande tekst.

Kolb omschrijft de ervaringsleren-cirkel als :

Experiential learning is a process in which a particular experience is, on reflection, translated into concepts which become in turn guidelines for new experiences.

*Experiential learning occurs when individuals **engage** in some activity, **reflect** upon the activity critically, **derive** some useful **insight** from the analysis, and **incorporate** the result through a change in understanding and/or behavior.*

Ervaringsleren is een proces, een dynamisch en continu leren. Bovenstaande schematische voorstelling doet tekort aan het dynamisch gebeuren. Vier belangrijke “momenten” volgen elkaar op. De beweging van het ene naar het andere “moment”, het omzetten van, vormt de essentie van het ontwikkelingsproces. En kan beschouwd worden als “leidraad” voor de ervaringsgerichte begeleider om dit proces te faciliteren.

Het handelen en de gedragsmogelijkheden van mensen worden bepaald en gestuurd door hun onderliggende ideeën, inzichten, veronderstellingen, visie, referentiekaders, theorieën (“eigen theorieën” of “boekenwijsheid” ... doet er niet toe). Dit noemt Kolb **abstracte concepten**. De situatie waarin de lerende terecht komt, of het aanbod dat de begeleider doet, wordt door de lerende gepercipieerd vanuit deze eigen referentiekaders.

De lerende is zich vaak niet bewust van zijn onderliggende referentiekaders. De ervaringsgerichte begeleider zal een aanbod creëren, bewust toevallige momenten zien én aangrijpen : daadwerkelijke actie, gespreksmomenten, time out, het dagdagelijkse samenleven, trajecten ... waarin de lerende zijn abstracte concepten kan toetsen, ermee aan de slag gaan, ermee **actief** kan **experimenteren**. De begeleider creëert mogelijkheden en ruimte voor de lerende om te experimenteren, tot dan toe onbewuste referentiekaders “tegen te komen”, ze te (h)erkennen, er tegenaan te botsen, er mee om te gaan. Ook al weet de begeleider zélf (nog) niet welke de referentiekaders van de lerende zijn. Betrokken bezig zijn in de actie, in het actieve experiment, levert de lerende **concrete ervaringen**.

Reflectieve observatie is de beweging die nodig is om de beleving bij en de betekenis van de concrete ervaring “hier-en-nu” voor de lerende helder te krijgen. Bewust stilstaan, spontaan of gepland, bij wat er gebeurt of gebeurd is concreet “hier en nu” : het “wat” (= de feiten, het verhaal), het “hoe” (= de beleving, het gevoel, wat doet het aan of met de lerende), en de betekenis die de lerende in de activiteit aanbrengt.

Reflectieve observatie is niet hetzelfde als evalueren van de actie en/of de lerende in goed-slecht bewoordingen. Het is als begeleider samen met de lerende zoeken naar de essentie en zijn bewustwording helpen vergroten. Ondersteunend, benoemen wat is (niet moraliserend wat zou moeten zijn), mild confronterend.

Door **reflectief observeren vanuit concrete ervaringen** faciliteert de begeleider het expliciteren van bestaande referentiekaders, én het genereren van nieuwe kaders. De lerende (h)erkent zijn referentiekader, en beseft hoe het hem helpt of vastzet in de situatie waarin hij zich bevindt (bevond). Vooral het vastzitten geeft een “dwingende” aanleiding om een alternatief te zoeken, en **nieuw of vernieuwd abstract concept**, inzicht. Dit betekent niet dat het oude verworpen wordt of meteen “vervangen”. Integratie van nieuwe referentiekaders vraagt tijd. En soms kan het oude naast het nieuwe blijven bestaan, net omdat daardoor iemands mogelijkheden letterlijk groter worden, breder, diverser. De lerende heeft “meer in zijn mars”.

7 Begeleidingsverloop van de module CBi

Ook binnen de intensieve module werken we met een uitgewerkte, duidelijke **fasering**. De begeleiding bestaat uit drie fasen: een startfase, veranderingsfase en afbouwfase. We bespreken deze fasering met de gezinsleden. Zo houden zij een goed overzicht over het begeleidingsverloop. Binnen elke fase werken we planmatig. Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de noden van het gezin is de nodige flexibiliteit binnen deze fasering vereist.

Startfase	
Duur	Eerste 45 dagen
Intensiteit	Gemiddeld 3 contacturen per week

Intakegesprek

- Doelen:

1. Kennismaken met het gezin/netwerk en uitleg geven over de module
2. Verduidelijking van **de aanmeldingsvraag** van het gezin en netwerkleden.
3. Verduidelijking van de **verwachtingen van de contactpersoon-aanmelder**. Heel expliciet benoemen of er sprake is van een onveilige situatie of niet en welke gevolgen dit heeft voor de manier van werken (actiever en sneller netwerk inschakelen).
4. Bevragen/bevestigen van **het engagement** van gezinsleden om intensieve begeleiding te starten én om professioneel en persoonlijk netwerk in te schakelen.
5. Bepalen of onmiddellijke actie nodig is voor bepaalde problemen en wie hier wat voor gaat doen. Indien er sprake is van onveiligheid, bekijken we welke acties er prioritair moeten gebeuren en op welke termijn.

- Aanwezig: alle gezinsleden, netwerk waarvan het gezin het belangrijk vindt dat ze aanwezig zijn, begeleider én co-begeleider, contactpersoon-aanmelder of consulent

- Mogelijk huiswerk: vragenlijst bestaand netwerk

- De datum van het kennismakingsgesprek is de startdatum van de begeleiding.

Individuele gesprekken met elk gezinslid

- Doelen:

- Samenwerkingsrelaties inschatten en opbouwen.
- (Verder) verwerven van het mandaat om rond netwerk te werken (**stap 1 stroomdiagram**)
- Overzicht van krachten, vragen, problemen, beperkingen,... die elk gezinslid ervaart in verschillende levensdomeinen
- Inventariseren van bestaand netwerk van elk gezinslid (**stap 2 stroomdiagram**)
- Eventueel ook inventariseren van afwezig of verwaterd netwerk, leegten,... (deel van stap 3 stroomdiagram)

We benadrukken hier nogmaals dat de fasen van het stroomdiagram niet noodzakelijk in chronologische volgorde doorlopen worden. Het stroomdiagram is vooral een hulpmiddel om aandacht te houden voor de verschillende onderdelen in het proces van het installeren van een ondersteunend netwerk.

- **Aanwezig:** elk gezinslid individueel met begeleider, indien het gezin dit wenst met netwerk erbij. Indien er veel kinderen in het gezin zijn, kunnen eventueel enkele kinderen samen gezien worden.

	<p>Optioneel in startfase: Gesprekken met het bestaande netwerk van het gezin</p>	<p>- <u>Doel</u>: Zicht krijgen op hun visie op krachten, zorgen, doelen en wat er nodig is om deze te bereiken</p> <p>-<u>Aanwezig</u>: gezin en/of netwerk, begeleider. Deze gesprekken kunnen onder de vorm van</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aparte contacten met 1 of meerdere netwerkleden, al dan niet in aanwezigheid van gezinsleden 2. een netwerkoverleg waarin meerdere netwerkleden en het gezin samengebracht worden 3. aparte contacten gevolgd door een netwerkoverleg
<p>Verslag: Handelingsplan na 45 dagen</p>	<p>Na 45 dagen wordt samen met gezin een handelingsplan opgesteld met focus op doelen van het gezin en verwachtingen van de aanmelder. Indien er reeds netwerk betrokken werd, worden ook hun ideeën hierin opgenomen.</p> <p>Indien er een consulent betrokken is, sturen we het handelingsplan naar de consulent en, indien betrokken, de jeugdrechtbank.</p> <p>Indien er geen consulent betrokken is, bekijken we met het gezin of het verslag naar de aanmelder wordt opgestuurd.</p> <p>Het gezin krijgt altijd een kopie van het verslag.</p>	
<p>Einde startfase</p>	<p>Er is een overzicht van de doelen van de gezinsleden en verwachtingen van de aanmelder.</p>	
<p>Veranderingsfase</p>		
<p>Duur</p>	<p>Vanaf het handelingsplan tot week 20 à 22</p>	
<p>Intensiteit</p>	<p>Gemiddeld 3 contacturen per week</p>	

<p>Contacten</p>	<p>Gesprekken met gezinsleden en netwerkleden</p>	<p><u>Doelen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Analyseren van bestaand netwerk en afwezig/verwaterd netwerk (stap 3 stroomdiagram) • In kaart brengen van beheer van netwerk en eventueel bijkomende vaardigheden oefenen indien nodig (stap 4 stroomdiagram) • Netwerk activeren (inzetten i.f.v. doelen) (stap 6 stroomdiagram) • Eventueel uitbreiden of versterken van netwerk (stap 5 stroomdiagram) <p>We benadrukken hier nogmaals dat de fasen van het stroomdiagram niet noodzakelijk in chronologische volgorde doorlopen worden. Het stroomdiagram is vooral een hulpmiddel om aandacht te houden voor de verschillende onderdelen in het proces van het installeren van een ondersteunend netwerk.</p> <p>Centraal blijft onze rol van facilitator van het installeren van een ondersteunend netwerk.</p> <p>Als we merken dat er opvoedingsdoelen liggen die ook met beperkte oplossingsgerichte interventies opgelost kunnen worden, nemen we deze wél op in de begeleiding . Indien er meer opvoedingsondersteuning nodig is, zoeken we wie in het persoonlijk of professioneel netwerk dit kan opnemen.</p> <p><u>Aanwezig:</u> De begeleider bekijkt samen met het gezin per begeleidingscontact welke gezinsleden of netwerkleden aanwezig zijn. Dit is afhankelijk van het gekozen doel. Bij verschillende doelen kunnen verschillende netwerkleden betrokken zijn.</p> <p>Deze gesprekken kunnen dus opnieuw onder de vorm van</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. aparte contacten met 1 of meerdere netwerkleden, al dan niet in aanwezigheid van gezinsleden 2. een netwerkoverleg waarin meerdere netwerkleden en het gezin samengebracht worden 3. aparte contacten gevolgd door een netwerkoverleg
-------------------------	---	---

<p>Evolutie- bespreking (3 à 4 maanden)</p>	<p><u>Doelen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bespreken welke stappen er reeds gezet zijn in functie van de doelen. - Bespreken welke stappen het gezin wil zetten in de resterende periode van de veranderingsfase in functie van de doelen. - Een belangrijk onderdeel hiervan is expliciet met het gezin overwegen of andere hulpverlening of vervolghulpverlening aangewezen is en zo ja, welke stappen hiervoor dienen gezet te worden. <p><u>Aanwezig:</u> Gezin, eventueel het netwerk en begeleider. Indien er een consulent betrokken is, wordt deze altijd uitgenodigd voor het gesprek. Indien er geen consulent, maar wel een aanmelder is, nodigen we deze uit afhankelijk van de afspraken tijdens het intakegesprek.</p>
<p>Verslag: evolutieverslag</p>	<p>Het evolutieverslag is de neerslag van de evolutiebespreking met het gezin en, indien betrokken, de consulent of aanmelder. Het gezin krijgt hiervan een kopie. Indien er een consulent betrokken is, sturen we het verslag naar de consulent en, indien betrokken, de jeugdrechtbank. Indien er geen consulent betrokken is, bekijken we met het gezin of het verslag naar de aanmelder wordt opgestuurd.</p>
<p>Einde fase</p>	<p>De fase wordt afgesloten als er een belangrijk deel van het ondersteunend netwerk geïnstalleerd is.</p>

Afbouwfase	
Duur	week 20 à 22 tot week 26
Intensiteit	Gemiddeld 3 contacturen per week
Contacten	<p>Gesprekken met gezin en netwerk</p> <p>- <u>Doelen</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Invullen laatste leegtes <p>- <u>Aanwezig</u>: De begeleider bekijkt samen met het gezin per begeleidingscontact welke gezinsleden en/of netwerkleden aanwezig zijn.</p>
	<p>Eindbespreking</p> <p>- <u>Doelen</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overlopen van overzicht van het netwerk dat geïnstalleerd is voor problemen/beperkingen in verschillende levensdomeinen. • Indien nodig afspraken maken over verdere ondersteuning van het gezin. <p>- <u>Aanwezig</u>: alle gezinsleden, eventueel netwerkleden en begeleider.</p>
Verslag: Eindverslag	Het eindverslag bestaat uit het overzicht van het evolutieverslag, aangevuld met eventueel de laatste afspraken (bijv. over vervolghulpverlening).
Einde fase	De afbouwfase wordt afgesloten als er een netwerk geïnstalleerd rond het gezin dat hen ondersteunt bij hun vragen op verschillende levensdomeinen, waardoor het evenwicht tussen draagkracht en draaglast hersteld is en het gezin met de geïnstalleerde ondersteuning verder kan.

Noot:

In januari 2016 nemen we de afbouwfase onder de loep om te kijken of hier nog aanpassingen in nodig zijn, op basis van ervaringen van begeleiders, gezinnen en aanmelders.

8 Aanmelding

Het aanbod intensieve contextbegeleiding is een aanbod binnen de niet-rechtstreekse hulpverlening (NRTH). Dit betekent dat gezinnen of betrokken hulpverleners niet rechtstreeks bij ons kunnen aanmelden. Er is een toegangsticket nodig van de Integrale Toegangspoort (ITP). De aanmeldingen bij de ITP kunnen gebeuren door een betrokken hulpverlener (bv. Het Centrum LeerlingBegeleiding (CLB), het Centrum Geestelijke Gezondheidszorg (CGG), een revalidatiecentrum, Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW), Kind en Gezin, een voorziening...), door een consulent van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), een consulent van de Sociale Dienst Jeugdrechtsbank (SDJ) en het vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK).

De wachtlijst wordt beheerd op INSISTO. Dit computersysteem biedt een overzicht van onze wachtlijst en instroomlijst. Als wij een open plaats hebben, maken wij dit bekend in INSISTO en laten we een gezin van de wachtlijst instromen. De begeleider neemt contact op met het gezin en de aanmelder en maakt een afspraak voor de intake.

Soms is het niet duidelijk welk aanbod best aansluit bij de vragen van het gezin. In deze situaties maken we **vóór de aanmelding** een afspraak met het gezin (en de aanmelder) voor een **screeningsgesprek**. In dit gesprek worden de vragen van het gezin verkend en lichten wij ons aanbod van de 3 modules toe. De aanwezigen op dit gesprek doen een voorstel van module. Na bespreking op het team wordt beslist op welke wachtlijst het gezin wordt ingeschreven.

9 Nazorg

De begeleider bespreekt met het gezin of er een vorm van nazorg wenselijk is en op welke manier deze kan worden georganiseerd. In elke situatie kan het gezin nog contact opnemen met de begeleider. De nazorg kan op verschillende manieren gebeuren: telefonisch contact, een afspraak met het gezin, aanwezigheid van de begeleider op een overleg in het kader van doorgeven van de vervolghulpverlening,... Bij de organisatie van de nazorg wordt rekening gehouden met de haalbaarheid vanuit CBI.

10 Situering van CBI ten opzichte van andere modules CB binnen vzw Amber

Het team ContextBegeleiding van vzw Amber biedt op dit moment 2 modules aan: kortdurende ContextBegeleiding in 25 contacten (CB25) en reguliere ContextBegeleiding (CB). Met deze aanvraag willen we ons aanbod uitbreiden met een 3de module: intensieve kortdurende ContextBegeleiding.

In elk van deze modules richten we ons op gezinnen met kinderen van 0 tot 18 jaar waarbij er sprake is van problemen in de opvoedingssituatie. Daarnaast heeft elk van deze modules een eigen specificiteit qua doelgroep, doelstelling en methodiek. We lichten dit toe in onderstaand overzicht en illustreren hiermee de onderlinge verhouding van de 3 modules.

	CB25 (12) – kortdurende CB	CB (12) – reguliere CB	CBi (5) –Intensieve kortdurende CB
Doelgroep	<p>Gezinnen ervaren moeilijkheden op vlak van opvoeding, moeilijk gedrag van de kinderen, communicatie in het gezin.</p> <p>Er zijn geen problemen op andere levensdomeinen dan opvoeding of niet in die mate dat het werken rond opvoeding verhinderd is.</p> <p>Er wordt ingeschat dat de gezinsleden voldoende verandering kunnen realiseren in de loop van de kortdurende begeleiding.</p>	<p>Gezinnen ervaren moeilijkheden op vlak van opvoeding, moeilijk gedrag van de kinderen of communicatie in het gezin.</p> <p>De problemen zijn vaak verweven met moeilijkheden op andere levensdomeinen dan opvoeding (financieel, huisvesting, relationeel, sociale interacties,...).</p>	<p>Gezinnen ervaren moeilijkheden op vlak van opvoeding, moeilijk gedrag van de kinderen, communicatie in het gezin of waar de maatschappij ondersteuning nodig acht.</p> <p>Het evenwicht tussen draagkracht en draaglast is ernstig verstoord o.w.v. problemen of beperkingen op andere levensdomeinen dan opvoeding.</p> <p>Gezinnen zijn bereid om hun problemen en vragen in kaart te brengen.</p> <p>Gezinnen engageren zich om netwerk in te schakelen.</p>
Draagkracht	Gezinsleden hebben voldoende kracht om zelf te werken aan de eigen opvoedingsdoelen.	Gezinsleden hebben een tijdelijk verminderde draagkracht omwille van de problemen. Er zijn voldoende mogelijkheden aanwezig om de problemen op vlak van opvoeding of andere domeinen met ondersteuning aan te pakken.	Het evenwicht tussen draagkracht en draaglast is ernstig verstoord omwille van één of meerdere proble(m)(en) of beperking(en) op andere levensdomeinen (verstandelijke beperking, psychische problemen, relationele problemen, ontwikkelingsachterstand,...).
Engagement	<ul style="list-style-type: none"> - Gezinsleden engageren zich om actief te werken aan hun opvoedingsdoelen. - Ouders zijn bereid kritisch stil te staan bij hun opvoedingsaanpak. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezinsleden zijn bereid in communicatie te gaan met de begeleider. - Gezinsleden evolueren naar een engagement om te werken aan hun opvoedingsdoelen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Gezinsleden zijn bereid om hun problemen op verschillende levensdomeinen in kaart te brengen zodat kan gezocht worden naar wat er nodig is om de opvoedingssituatie te verbeteren. - Gezinsleden engageren zich om hun netwerk in kaart te brengen en in te schakelen-
Veiligheid	Er is voldoende veiligheid in het gezin of de gezinsleden willen actief werken aan het realiseren van deze veiligheid.	Er is voldoende veiligheid in het gezin of de gezinsleden willen actief werken aan het realiseren van deze veiligheid.	Er is voldoende veiligheid in het gezin of de gezinsleden willen actief werken aan het realiseren van deze veiligheid.

Doel van de begeleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Gezinsleden vinden terug zelf oplossingen voor de actuele opvoedingsproblemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gezinsleden vinden terug zelf oplossingen voor de actuele opvoedingsproblemen. 	<ul style="list-style-type: none"> • De gezinsleden hebben een overzicht van de krachten en problemen/beperkingen op verschillende levensdomeinen. • Gezinsleden gaan in verschillende levensdomeinen aan de slag met doelen om de problemen aan te pakken of de beperkingen te ondervangen. • Een ondersteunend netwerk is geïnstalleerd voor het gezin. • Ouders voelen zich vaardiger om de opvoeding van de kinderen op te nemen.
Netwerk	Netwerk kan betrokken worden.	Netwerk kan betrokken worden.	Netwerk wordt actief en in sterke mate betrokken.
Methodieken	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsgericht werken 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsgericht werken 	<ul style="list-style-type: none"> • Oplossingsgericht werken • Netwerkversterkend werken • Ervaringsleren
Duur	25 contacten (6 maanden)	12 maanden	6 maanden
Intensiteit	Gemiddeld 1u/week	Gemiddeld 2u/week	Gemiddeld 3u/week
Verloop	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve startfase • Veranderingsfase (+/- 16 contacten) • Minder intensieve afrondingsfase 	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve startfase • Veranderingsfase (+/-9md) • Minder intensieve afrondingsfase 	<ul style="list-style-type: none"> • Intensieve startfase • Intensieve actiefase: vraagverheldering en netwerk installeren (+/-4md) • Intensieve afrondingsfase
Afronding/doorverwijzing	<ul style="list-style-type: none"> • Doorgaans gaan deze gezinnen verder op eigen krachten. • Indien nodig wordt samen met de gezinnen gezocht en doorverwezen naar gepaste hulpverlening. 	<ul style="list-style-type: none"> • Indien nodig wordt samen met de gezinnen gezocht en doorverwezen naar gepaste hulpverlening. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het persoonlijk netwerk is geactiveerd. • Deze gezinnen hebben doorgaans verdere hulpverlening nodig. • Er wordt samen met de gezinnen gezocht en doorverwezen naar gepaste hulpverlening.
Aanmelding	Rechtstreeks toegankelijk	Rechtstreeks toegankelijk	Toegankelijk via de Intersectorale Toegangspoort

11 Opstart van de module CBi in het team contextbegeleiding in vzw Amber

Het aantal begeleidingen per module wordt als volgt verdeeld: 12 voor CB25, 12 voor CB en 5 voor CBi. We kiezen voor een niet te groot aandeel CBi maar toch groot genoeg om voldoende ervaring te kunnen opdoen en zo verder expertise te kunnen opbouwen. Op basis van deze verdeling komen we tot een totale capaciteit van 29 begeleidingen voor het team contextbegeleiding. Dit is een lichte daling in vergelijking met onze huidige capaciteit van 32 gezinnen. Ondanks deze vermindering in capaciteit zijn we van mening dat we hiermee een juiste beslissing nemen waarbij ons inhoudelijk aanbod nog beter zal aansluiten bij de noden die wij ervaren bij een deel van onze doelgroep. Eerder overlegmoment met het Agentschap Jongerenwelzijn ondersteunt deze keuze.

Voor de verdeling van de begeleidingen binnen het team contextbegeleiding maken we de keuze dat de 5 CBi-begeleidingen opgenomen worden door maximum 3 begeleiders. Dit bevordert naar onze mening de profilering en verdere uitbouw van de nieuwe module. Door te kiezen voor een beperkte spreiding in het team kunnen de CBi-begeleiders meer ervaring opdoen met de nieuwe werkvorm en ontwikkelen zij zo verdere expertise.

Verder zal elke CBi-begeleider in zijn pakket ook minstens één CB-begeleiding opnemen. Door een combinatie van CBi-en CB-begeleidingen maken we een schakeling van CBi naar CB mogelijk met behoudt van dezelfde begeleider. Dit bevordert de continuïteit van het hulpverleningsproces. Gezien CBi als een soort voortraject kan beschouwd worden in sommige situaties, willen we de mogelijkheid tot naadloos schakelen creëren.

Het pakket van de andere 3 begeleiders van het team bestaat uit een combinatie van CB-en CB25-begeleidingen. Deze keuze maakt eveneens mogelijk dat bij schakelen van CB25 naar CB de begeleider het traject van het gezin kan blijven volgen.

12 Het innovatief project van vzw Amber en het belang in kader van de nieuwe module CBi

Vzw Amber, vzw Sporen en 'Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp' hebben in 2014 een innovatief project lopen dat kadert binnen het thema 'steunend netwerk van cliënten' waarin elke organisatie eigen accenten legt:

- **Amber** wil stilstaan bij: het gebruik van methodieken om het netwerk te betrekken, de rol van vrijwilligers en het inschakelen van niet – professioneel netwerk in crisissituaties.
- **Sporen** wil inzetten op 'Familienetwerkberaad' in het bijzonder in het kader het opmaken van het handelingsplan.
- **Tonuso – Centrum voor Jeugdhulp**, concreet de afdeling 'De Plan-aid', legt de focus op een steunend netwerk in grootstedelijke context met superdiversiteit en wil bekijken welke elementen medebepalend zijn voor het al dan niet succesvol kunnen realiseren van een steunend netwerk voor een bepaald gezin.

Tegelijkertijd met het ontstaan van bovenstaande projecten, werd ook vanuit de kant van **verwijzers Jongerenwelzijn** Vlaams-Brabant en Brussel de beslissing genomen om het **netwerk van cliënten meer centraal** te plaatsen. Dit vanuit de vaststelling dat het niet evident is om het netwerk van cliënten te zien, in kaart te brengen... Binnen **oplossingsgericht werken** wordt het werken met een niet-professioneel netwerk rond een cliënt echter als een belangrijke hefboom gezien. Ook in het nieuwe decreet op de Integrale Jeugdhulp wordt vertrokken van de '**vermaatschappelijking van de zorg**' waarbij dit thema eveneens aansluit.

Omwille van het gemeenschappelijk thema hebben we een samenwerking over de organisaties heen opgezet op waarbij ervaringsuitwisseling en opbouw van expertise centraal staat.

Binnen Amber stelde we ons tot doel: **Het ontwikkelen van een organisatiecultuur waarin we meer 'context' begeleiding bieden aan onze jongeren en gezinnen.**

- De **methodieken** om met een niet-professioneel netwerk te werken uitbreiden om zo meer handvatten te hebben om gezinnen en jongeren te ondersteunen en te stimuleren om hun netwerk te betrekken.
- Kijken welke rol **vrijwilligers** kunnen spelen in het activeren van het niet-professioneel netwerk.
- Zoeken naar mogelijkheden om het niet-professioneel netwerk in te schakelen in **crisissituaties**.

We merken dat het innovatief project het voorbije jaar erg inspirerend geweest is voor de organisatie. De cultuur binnen Amber is effectief geëvolueerd in de richting van het **'inzetten en activeren van het persoonlijk en professioneel netwerk 'op maat' van elke cliënt zodat verandering ondersteund en vastgehouden wordt'**.

Dit impliceert in de toekomst een verschuiving naar modules waarin het exploreren van het netwerk standaard plaats vindt binnen een begeleiding en waar vervolgens het netwerk geactiveerd kan worden ifv het bereiken van doelen binnen de begeleiding of als doel op zich. Deze evolutie willen we tot stand brengen door in eerste instantie de module Intensieve contextbegeleiding CBi vorm te geven en hiermee te experimenteren. We denken dat dit zal leiden tot een vergroting van onze expertise in het netwerkondersteunend werken en tot kruisbestuiving tussen deze module en de andere contextmodules.

Ook een verlenging van ons innovatief project zou deze evolutie ondersteunen. Volgende aspecten achten we zeer zinvol om via het innovatief project te realiseren:

- het inzetten van een netwerkcoach, die werkondersteuning biedt aan begeleiders in het netwerkondersteunend werken.
- kruisbestuiving tussen de verschillende modules van amber wat betreft het werken met netwerk.
- het organiseren van vorming voor begeleiders intern en extern.
- samenwerking met externe organisaties faciliteren rond het werken met het netwerk.

Referentielijst

Bolt, A. (2006)., *Het gezin centraal. Handboek voor ambulante hulpverleners*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Melis, B. & Driessens, K. (2012). [Een vergelijking tussen methoden van krachtgericht werken, ingezet in de Integrale Jeugdhulp](#), Antwerpen, Expertisecentrum Krachtgericht Sociaal Werk, Karel de Grote-Hogeschool (onderzoeksrapport, niet gepubliceerd)

Nijs, K. (2004). *Empowerment als leidend beginsel*. In Vandemeulebroecke, L. & De Munter, A. (red.), *Opvoedingsondersteuning. Visie en Kwaliteit*. Studia Paedagogica 39 (pp. 43-61). Leuven: Universitaire Pers Leuven.

Smit, B. en van Gennep, A. (1999), *Netwerken van mensen met een verstandelijke handicap*. Utrecht: Vilans.

Steyaert, J. en Kwekkeboom, R. (2012). *De zorgkracht van sociale netwerken*. Wmo werkplaatsen – Movisie.

Storms, O. (2011). *Methodebeschrijving 'Natuurlijk, een netwerkcoach'*. Databank effectieve sociale interventies, MOVISIE (www.movisie.nl)

Turnell, A. en Essex, S. (2010), *Als er 'niets aan de hand' is. Een oplossingsgerichte methode bij ontkenning van kindermishandeling*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Van Dooren, G. (red.) (2014). *Missing Link: een integrale begeleiding voor moeilijk bereikbare jongeren*. Leuven: Acco.

Voets, J., Michielsen, L. en Hertens, S. (2005). *Hink-Stap-Sprong. Een boek vol ontwikkeling en opvoeding*. Garant.